

บรรณานุกรม

- เกษม จันทร์แก้ว. (2529). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2530). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์.
- . (2544). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรมการปกครอง. (2539). แนวทางปฏิบัติงานของสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น,
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2546). ทรัพยากรป่าชายเลน. กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (อัคราณา).
- กรมป่าไม้. (2540). สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย 2540. ส่วนศูนย์ข้อมูลกลาง กรมป่าไม้.
- . (2545). โครงการฟื้นฟูนิเวศป่าชายเลน เทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงพระชนมายุ 72 พรรษา. กรมป่าไม้ (อัคราณา).
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2537). ป่าชายเลนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2546). วิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ออนไลน์) : <http://www.dnp.go.th/www.dnp.go.th/News/220446/plean1.htm>, วันที่สืบค้น 20 กรกฎาคม 2552.
- จารุจินต์ นภิตะภัก. (2545). การศึกษานิเวศวิทยาของนกในป่าชายเลนบริเวณทะเลสาบสงขลา. น. 289-310. ในรายงานการสัมมนาาระบบนิเวศวิทยาป่าชายเลน. เล่มที่ 1. (พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เจเนซิส. (2546). แผนที่ไทย. ซีดีรอมแผนที่ไทย. กรุงเทพฯ : เจเนซิส มีเดียคอม.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2546). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสการพิมพ์.
- . (2535). วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนาศึกษา.
- ไชยชนะ สุทธิวรชัย. (2536). ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ทัศนีย์ ฉันทาดิษฐ์. (2533). การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภะ
การพิมพ์.
- ธงชัย จารุพัฒน์ และจิรวรรณ จารุพัฒน์. (2540). การใช้ภาพถ่ายจากดาวเทียม LANDSAT-5
(TM) ติดตามสภาพการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทย. การสัมมนา ระบบ
นิเวศป่าชายเลนแห่งชาติ ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ธงชัย จารุพัฒน์. (2541). สถานการณ์ป่าชายเลนของประเทศไทย ในช่วงระยะเวลา 35 ปี (พ.ศ.
2504-2539). ส่วนวิเคราะห์ทรัพยากรป่าไม้ กรมป่าไม้.
- นราธิป อัจฉริยชีวิน. (2543). การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ป่าโคก
หนองตะครอง ตำบลหนองขมาร อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตร มหาวิทยาลัทยเกษตรศาสตร์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวทย์. (2527). กลวิธีแนวทางวิธีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
พัฒนาชนบท. ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัทยมหิดล.
- นิวัต เรืองพานิช. (2542). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์รวีเขียว,
- นพรัตน์ บำรุงรัตน์. (2536,มกราคม-มีนาคม). ป่าชายเลน. วารสารวิทยาศาสตร์. ฉบับที่ 1 2536 :
น. 25-26.
- บรรพต มาลีหวล. (2544). นโยบายของรัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทุ่งกระเบน จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัทยเกษตรศาสตร์.
- บุญชนะ กลั่นคำสอน. (2531). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนเพื่อการพัฒนาชนบท.
การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัทยมหิดล, 19-22 ธันวาคม 2531. ม.ป.ท. (อัดสำเนา)
- บุญเรียม ชมเมฆ. (2539). ป่าชายเลน (Mangrove Forest). กองผลิตและเผยแพร่สารนิเทศ
ศูนย์บริการเอกสารการวิจัยแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่ง
ประเทศไทย.
- บุญชู บุญทวี. (2529). คู่มือการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

- บำรุง แสงพันธุ์. (2545). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชนเขา
ชะอมอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิศศิลป์ จิตนาวสาร. (2536). การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชนในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรคไทยรักไทย. (2544). นโยบายรัฐบาล. (ออนไลน์). <http://www.thairakthai.or.th>.
www.thairakthai.or.th/about/policy/resource-policy.htm, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม
2546.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). นโยบายและกลวิธีการการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์ การ
พัฒนาปัจจุบัน. น. 6-7 ใน การมีส่วนร่วมของประชากรในการพัฒนาศูนย์ศึกษานโยบาย
สาธารณสุข. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทย
อนุเคราะห์ไทย.
- ยอด คีรีรัตน์. (2540). หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
ป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี กรมป่าไม้. (อัดสำเนา).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: อักษร
เจริญทัศน์.
- วสันต์ กล่อมจินดา. (2544). การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า
ในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโภชน์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิรุฬห์ ศรีสนิท. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
วัดป่าไม้ลาย ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 2. (2546). ประวัติความเป็นมาของป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเลนปากน้ำแหว
และจังหวัดจันทบุรี. สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 2 (ขลุ้ง จันทบุรี) กรมทรัพยากรทางทะเล
และชายฝั่ง, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (อัดสำเนา).
- สนิท อักษรแก้ว. (2540). การจัดการป่าชายเลนในประเทศไทย. ภาควิชาวนวัฒนวิทยา
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- (2532). ป่าชายเลนนิเวศวิทยาและการจัดการ. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- (2534). ป่าชายเลน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติภาพ วรรณเพิ่มพูล. (2543). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรบ้านโสกโขมง ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามหลั่น จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สากล สถิตวิทยานันท์. (2532). ภูมิศาสตร์ชนบท. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สิทธิพันธ์ ศิริรัตนชัย. (2538). วิกฤตกาลของป่าชายเลนในเมืองไทย. จุลสารสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล 8 (1) : 16-19.
- สุบงกช จามิกร. (2526). สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์. ภาควิชาสถิติคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภาพ มงคลประสิทธิ์, สร้อยวิมล โลหะการ, และ ทวีศักดิ์ ทรงศิริกุล. (2537). ปลาเมืองไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุเมธ ทราชแก้ว. (2536). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวรรณณี คงทอง. (2536). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าเลนชุมชนในท้องที่อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สรศักดิ์ จันทร์สว่าง. (2546). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมคิด สิริพัฒน์ดิกล. (มปปX. ป่าและปัจจัยการเกิดป่าในประเทศไทย. ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา)
- สมพร แสงชัย. (2527). การพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชาชน. เทศาภิบาล. 79 (กันยายน).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พ.ศ. 2545-2549. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี,
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม: การจัดการเพื่อความอยู่รอดของคนไทย เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2545. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 21 มิถุนายน 2545.

- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ม.ป.ป. สวณ
 ป่าชายเลนทูลกระหม่อม. สำนักพิมพ์บริษัท 21 กรุงเทพฯ: เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2522). รายงานการประชุมสัมมนาในระบบนิเวศวิทยาป่าชาย
 เลน ครั้งที่ 3. วันที่ 8 – 12 เมษายน 2522. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2540). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
 2540. กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2547). ข้อมูลสถิติประชากร และข้อมูลที่เกี่ยวข้องของจังหวัดจันทบุรี.
 แหล่งที่มา : (ออนไลน์). <http://www.nso.go.th>, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2547.
- อกิน รพีพัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ
 วัฒนธรรมไทย. ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. ศูนย์การศึกษา นโยบาย
 สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อภิชาติ หนูน้อย. (2544). พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของ
 ประชาชนในเขตอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุทิศ กุญอินทร์. (2536). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้. น. 47-56. เอกสารประกอบการ
 ฝึกอบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับเยาวชน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). คณะวนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอกชัย ไชแสง. (2535). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในจังหวัดตรัง.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อำนาจ คอวนิช. 2530). สถานการณ์ป่าไม้ในปัจจุบันกับการอนุรักษ์. องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ 2
 (มกราคม-มีนาคม)
- Cohen, J. and N.T. Uphoff (1980). **Rural Development Participation**. Ithaca.Cornell
 University,
- Due, L.V. (1962). **Ecology and Silviculture of Mangrove**. New Haven.Yale University. School
 of Forest. Unpublished Memo,
- World Health Organization. (1981). **Community Involvement in Health for Primary Health
 Care**. Geneva : WHO.
- Yamane, T. (1973). **Statistics : An Introductory Analysis**. (3rd ed). Tokyo.Harper International
 Edition.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน
พื้นที่ ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

โครงการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนพื้นที่ ตำบลท่า โสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

คำชี้แจงของผู้วิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนพื้นที่ ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ซึ่งเป็นหลักสูตรของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร การสอบถามครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติประกอบวิทยานิพนธ์ และนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนา วางแผนการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน พื้นที่ ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ตลอดจนได้รับทราบข้อมูลในส่วนที่เป็นข้อดี ข้อเสีย ปัญหา อุปสรรคต่างๆ ในการอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นสืบไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลที่ท่านได้สละเวลาในการให้ข้อมูลในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อตัวท่าน ชุมชนของท่าน ต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน ที่เป็นทรัพยากรอันมีค่า ของชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านล่วงหน้ามา ณ ที่นี้ ที่ทุกท่านได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้เป็นอย่างดี

รังสิต สิ้นธนูวา

(นายรังสิต สิ้นธนูวา)

นักศึกษาปริญญาโท

สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

แบบสอบถามเลขที่ .....

แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน
พื้นที่ ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

บ้านเลขที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....หมู่ที่.....

วัน เดือน ปี ที่ตอบแบบสอบถาม .....

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนพื้นที่ ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม _____

บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ชื่อหมู่บ้าน _____

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

1. เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชาย หญิง

2. อายุ _____ ปี (อายุจริงนับจำนวนเต็มเป็นปี)

3. ระดับการศึกษาของท่าน

ไม่ได้เรียนหนังสือ

เรียนหนังสือจบการศึกษาสูงสุด ชั้น/ระดับ _____

4. ครอบครัวของท่านมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพศชาย จำนวน _____ คน

มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพศหญิง จำนวน _____ คน

รวมจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งสิ้น จำนวน _____ คน

5. ภูมิลำเนาเดิมของท่าน

มีภูมิลำเนาเกิดอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้

ย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น โดยย้ายมาจาก (ระบุ) _____

6. กรณีที่ท่านย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น ท่านย้ายเข้ามาในหมู่บ้านแห่งนี้เนื่องมาจากสาเหตุใด

สมรส อพยพตามครอบครัว

หาที่ทำกินแห่งใหม่ อื่นๆ (ระบุ) _____

7. การที่ครอบครัวท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในบ้านแห่งนี้ หรือย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น อยากทราบว่าครอบครัวท่านมีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านนี้ รวมเป็นระยะเวลาประมาณ _____ ปี

8. ครอบครัวยุคของท่านประกอบอาชีพใดเป็นอาชีพหลัก (เลือกตอบอาชีพที่ทำรายได้สูงสุดอาชีพเดียว)

- เกษตรกรรม
☐ ทำนาข้าว	☐ เลี้ยงสัตว์
☐ ทำนาถั่ว	☐ ทำสวนผลไม้
☐ เลี้ยงปลา	☐ ปลุกพืชผักสวนครัว
☐ เลี้ยงปู/เลี้ยงหอย	☐ อื่นๆ (ระบุ) _____
- ทำการประมง
- ค้าขาย
- รับราชการ
- พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- ธุรกิจส่วนตัว
- รับจ้างทั่วไป (ระบุชนิดของงานที่รับจ้าง) _____
- อื่นๆ (ระบุ) _____

9. ครอบครัวยุคของท่านประกอบอาชีพใดเป็นอาชีพรอง (อาชีพที่ทำรายได้รองจากอาชีพหลัก)

- ไม่มีอาชีพรอง
- มีอาชีพรอง ได้แก่ (เลือกตอบอาชีพที่ทำรายได้รองจากอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว)
- เกษตรกรรม
☐ ทำนาข้าว	☐ เลี้ยงสัตว์
☐ ทำนาถั่ว	☐ ทำสวนผลไม้
☐ เลี้ยงปลา	☐ ปลุกพืชผักสวนครัว
☐ เลี้ยงปู/เลี้ยงหอย	☐ อื่นๆ (ระบุ) _____
- ทำการประมง
- ค้าขาย
- รับราชการ
- พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- ธุรกิจส่วนตัว
- รับจ้างทั่วไป (ระบุชนิดของงานที่รับจ้าง) _____
- อื่นๆ (ระบุ) _____

10. รายได้ของครอบครัวของท่านในรอบปีที่ผ่านมา โดยที่ยังไม่ได้มีการหักค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

มีรายได้รวมกันโดยประมาณ เป็นเงิน _____ บาท จำแนกเป็น

10.1 รายได้รวมจากอาชีพหลักต่อปี เป็นเงิน _____ บาท

10.2 รายได้รวมจากอาชีพรองต่อปี เป็นเงิน _____ บาท

10.3 รายได้พิเศษเพิ่มเติมอื่นๆ ต่อปี เป็นเงิน _____ บาท

11. รายจ่ายของครอบครัวของท่านในรอบปีที่ผ่านมา เมื่อรวมรายจ่ายทุกประเภทของทุกคน
ในครอบครัว มีรายจ่ายโดยประมาณ เป็นเงิน _____ บาท
12. กรณีที่ครอบครัวของท่านมีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย ท่านได้กู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ใดมาใช้สอยได้บ้าง
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ ญาติพี่น้อง	☐ เพื่อนบ้านผู้ปล่อยเงินกู้ (นอกระบบ)
☐ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	☐ กองทุนหมู่บ้าน
☐ สหกรณ์การเกษตร	☐ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์
☐ บริการสินเชื่อเอกชน	☐ อื่นๆ (ระบุ) _____
13. ครอบครัวของท่านมีขนาดพื้นที่ถือครองในลักษณะใด และมีจำนวนกี่ไร่
(ให้นับรวมทั้งดินที่ตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ที่ทำกินและที่ดินอื่นๆ ที่มีอยู่ทั้งหมด)
☐ ที่ดินของตนเอง	จำนวน _____ แปลง	รวมเนื้อที่ _____ ไร่
☐ ที่เช่าผู้อื่น	จำนวน _____ แปลง	รวมเนื้อที่ _____ ไร่
รวมเป็นที่ดิน	จำนวน _____ แปลง	รวมเนื้อที่ _____ ไร่
14. ที่ดินที่ครอบครัวของท่านครอบครองอยู่ตามข้อ 13 เป็นที่ดินที่มีหลักฐานแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินตาม
ประมวลกฎหมายที่ดินหรือไม่
- มีหลักฐานทุกแปลง (โฉนดที่ดิน, นส. 3 ก, นส. 3)
- มีหลักฐานบางแปลง (โฉนดที่ดิน, นส. 3 ก, นส. 3/กบท. 5, สปก. , สทก., ฯ)
- ไม่มีหลักฐานทุกแปลง (กบท. 5, สปก., สทก., ฯ)
15. ที่ดินที่ครอบครัวของท่านครอบครองอยู่ทุกวันนี้ เพียงพอกับความต้องการในการใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ
หรือไม่
- เพียงพอ
- ไม่เพียงพอ ต้องการที่ดินเพิ่ม จำนวน _____ ไร่
16. ปัจจุบันท่านหรือบุคคลในครอบครัวของท่านได้เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ทางสังคมบ้างหรือไม่
- ไม่เป็น
- เป็น โดยสมาชิก (ตอบทุกข้อที่ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่ม)
☐ กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ	☐ กลุ่มอนุรักษ์นก
☐ กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปีก	☐ กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่ง
☐ กลุ่มผู้ผลิตพืชผักผลไม้	☐ กลุ่มอนุรักษ์พืชสมุนไพร
☐ กลุ่มผู้ผลิตของใช้ในครัวเรือน	☐ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
☐ กลุ่มเพาะเห็ดฟาง	☐ กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน

☐ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	☐ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
☐ กลุ่มผู้ประกอบการประมง	☐ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน
☐ กลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้าน	☐ อื่นๆ (ระบุ) _____

17. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้างหรือไม่

- ไม่ได้รับ
- ได้รับ โดยได้รับจาก (ตอบทุกข้อที่ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวได้รับ)
☐ โทรทัศน์	☐ วิทยุ
☐ หนังสือพิมพ์	☐ เจ้าหน้าที่ป่าไม้
☐ แผ่นพับ/โปสเตอร์	☐ เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นของรัฐ
☐ วิทยุไอ/ภาพยนตร์	☐ ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน
☐ ผู้นำชุมชน	☐ องค์กรเอกชน
☐ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	☐ อื่นๆ (ระบุ) _____

18. ท่านหรือบุคคลในครอบครัวของท่านเคยได้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ที่หน่วยงานด้านป่าไม้ได้จัดการฝึกอบรมขึ้นบ้างหรือไม่

- ไม่เคย
- เคย โดยอบรมหลักสูตร (ระบุให้ครบทุกหลักสูตรที่เคยได้รับการฝึกอบรม)
☐ การอนุรักษ์ป่าชายเลน	☐ การเพาะชำกล้าไม้
☐ ป่าชุมชน	☐ เยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์ป่า
☐ การปลูกป่าเศรษฐกิจ	☐ การอนุรักษ์ปะการังในทะเล
☐ การป้องกันและดับไฟป่า	☐ หลักสูตรอื่นๆ (ระบุ) _____

19. การที่ครอบครัวท่านตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่หรืออยู่บริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ป่าชายเลนพื้นที่ ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ท่านคิดว่าครอบครัวของท่านได้รับประโยชน์จากป่าดังกล่าวอย่างไรบ้าง

- ไม่ได้รับประโยชน์
- ได้รับประโยชน์ ได้แก่ (ให้ระบุประโยชน์ทุกข้อที่ได้รับทั้งหมดทั้งทางตรงและทางอ้อม)
☐ เป็นแหล่งประกอบอาชีพหลัก	☐ เป็นแหล่งสร้างอาชีพเสริม
☐ เป็นแหล่งพืชสมุนไพร	☐ เป็นแหล่งหาพืชผักมาเป็นอาหาร
☐ เป็นแหล่งเชื้อเพลิง	☐ เป็นแหล่งหาเนื้อสัตว์มาเป็นอาหาร
☐ เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้	☐ เป็นแหล่งท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ
☐ เป็นแหล่งรักษาสุขภาพแวดล้อม	☐ อื่นๆ (ระบุ) _____

20. ท่านหรือบุคคลในครอบครัวของท่านเคยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หรือไม่ (กิจกรรมการปลูก การสงวน การบำรุง การดูแล การรักษา การป้องกัน หรืออื่นๆ)

- ไม่เคย
- เคย ได้แก่ (ระบุให้ครบทุกกิจกรรมที่มีประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้)
☐ ร่วมปลูกป่าวันสำคัญของชาติ	☐ ร่วมเข้ารับการฝึกอบรมด้านการอนุรักษ์
☐ ร่วมกิจกรรมรณรงค์ปลูกป่า	☐ ร่วมปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ป่าไม้
☐ ร่วมกิจกรรมบำรุงรักษาด้านไม้	☐ ร่วมบริจาคเงินปลูกป่า
☐ ร่วมติดตามผลการปฏิบัติงาน	☐ ร่วมจัดทำแผนงานการอนุรักษ์ป่าไม้
☐ ร่วมประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์	☐ อื่นๆ (ระบุ) _____

21. ท่านหรือบุคคลในครอบครัวของท่านเคยมีประสบการณ์การปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่าชายเลนพื้นที่ ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด บ้างหรือไม่

- ไม่เคย
- เคย ได้แก่ (ระบุให้ครบทุกกิจกรรมที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่)
☐ ร่วมปฏิบัติงานด้านการปลูกป่า	☐ ร่วมปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์
☐ ร่วมปฏิบัติงานด้านการรณรงค์	☐ ร่วมปฏิบัติงานด้านติดตามประเมินผล
☐ ร่วมปฏิบัติงานด้านการประชุม	☐ ร่วมปฏิบัติงานด้านการจัดฝึกอบรม
☐ ร่วมปฏิบัติงานด้านการป้องกัน	☐ ร่วมปฏิบัติงานด้านการปราบปราม
☐ ร่วมปฏิบัติงานด้านแก้ปัญหา	☐ อื่นๆ (ระบุ) _____

22. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ถูก” หรือ “ผิด” ทำยคำถามในแต่ละข้อตามความคิดเห็นของท่าน เพียงข้อเดียว และตอบให้ครบทุกข้อ

ข้อคำถาม	ถูก	ผิด
1. การอนุรักษ์ป่าชายเลน หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรป่าชายเลนด้วยวิธีการสงวน บำรุงดูแลรักษา และใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและใช้ได้นานที่สุด		
2. การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น ราษฎรท้องถิ่น ไม่มีส่วนในการดำเนินการแต่อย่างใด		
3. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เช่น การเลี้ยงกุ้ง จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลนรวมถึงส่งผลทำให้พื้นที่ป่าชายเลนในป่านั้นๆ ลดน้อยลงด้วย		
4. การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นการรักษาทรัพยากรป่าชายเลนให้คงอยู่นานที่สุด โดยไม่ยอมให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนโดยเด็ดขาด		
5. การทำการประมงที่ผิดวิธี ไม่มีผลต่อการลดลงของสัตว์น้ำในพื้นที่ และไม่ส่งผลต่อการลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนในพื้นที่นั้นๆ แต่อย่างใด		
6. การที่พื้นที่ป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์ จะสามารถช่วยในการป้องกันหรือลดความรุนแรงของกระแสน้ำและลมพายุลงได้		
7. การใช้พื้นที่ป่าชายเลนเพื่อทำการเกษตรด้านต่างๆ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ราษฎรและประเทศชาติมากกว่าการปล่อยให้คงสภาพเป็นป่าชายเลนอยู่ดั้งเดิม		
8. พื้นที่ป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์มีส่วนทำให้ราษฎรในพื้นที่สามารถหาอาหาร ทั้งที่เป็นพืชและสัตว์จากพื้นที่ป่าดังกล่าวได้มากขึ้น		
9. ความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลน จะมีส่วนในการช่วยทำให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาลเช่นเดียวกับป่าบก		
10. พื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกทำลายจนหมดสภาพป่าลงไป จะไม่สามารถกลับฟื้นคืนสู่สภาพเดิมหรือทดแทนขึ้นใหม่ได้เองตามธรรมชาติ		
11. การตัดไม้ในพื้นที่ป่าชายเลน จะช่วยทำให้พื้นที่ป่าชายเลนกลับคืนสู่สภาพความสมบูรณ์ตามธรรมชาติได้รวดเร็วยิ่งขึ้น		
12. การปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน จะช่วยทำให้พื้นที่ป่าชายเลนกลับคืนสู่สภาพความสมบูรณ์ตามธรรมชาติได้รวดเร็วยิ่งขึ้น		
13. การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ จะส่งผลทำให้ราษฎรในพื้นที่สามารถมีอาชีพเสริมและมีรายได้รวดเร็วยิ่งขึ้น		
14. พื้นที่ป่าชายเลนที่ได้เสื่อมสภาพลงแล้ว ราษฎรทั่วไปสามารถเข้าไปครอบครองและทำประโยชน์ได้ตามใจชอบ		

ส่วนที่ 2 ลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนพื้นที่ ตำบลท่าโสม
อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

23. ลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนพื้นที่ ตำบลท่าโสม
อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ให้ตรงกับระดับของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนพื้นที่ ตำบลท่าโสม
อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เท่าที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันของท่านหรือบุคคลในครอบครัวของท่านตามความเป็น
จริงในแต่ละข้อที่ได้กำหนดไว้ เพียงข้อละคำตอบเดียว

ลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เข้าร่วม
การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา					
1. ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่					
2. ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการลักลอบจับสัตว์ป่าในพื้นที่					
3. ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการลักลอบบุกรุกแผ้วถางป่าในพื้นที่					
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่					
5. ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการปลูกฟื้นฟูสภาพป่า					
6. ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการใช้ประโยชน์จากป่า					
7. ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่					
การมีส่วนร่วมวางแผนงาน					
1. ท่านได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานการศึกษาสภาพปัญหา					
2. ท่านได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานการป้องกันรักษาป่า					
3. ท่านได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานการคุ้มครองสัตว์ป่า					
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานการปลูกฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ป่า					
5. ท่านได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานการมีส่วนร่วม					
6. ท่านได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานการประชาสัมพันธ์ด้านการอนุรักษ์					
7. ท่านได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานการใช้ประโยชน์จากป่า					

23. ลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ต่อ)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน					
1. ท่านได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการศึกษาสภาพปัญหา					
2. ท่านได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการป้องกันรักษาป่า					
3. ท่านได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการคุ้มครองสัตว์ป่า					
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการปลูกฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ป่า					
5. ท่านได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการมีส่วนร่วม					
6. ท่านได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการประชาสัมพันธ์ด้านการอนุรักษ์					
7. ท่านได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการใช้ประโยชน์จากป่า					
การมีส่วนร่วมตรวจสอบติดตามและประเมินผล					
1. ท่านได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานการศึกษาสภาพปัญหา					
2. ท่านได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานการป้องกันรักษาป่า					
3. ท่านได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานการคุ้มครองสัตว์ป่า					
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานการปลูกฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ป่า					
5. ท่านได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานด้านการมีส่วนร่วม					
6. ท่านได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานการประชาสัมพันธ์ด้านการอนุรักษ์					
7. ท่านได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานการใช้ประโยชน์จากป่า					

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายรังสิต สิ้นธุนาวา
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 30 เดือนธันวาคม พ.ศ.2504
สถานที่เกิด	อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
ที่อยู่ปัจจุบัน	171 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด 23150 หมายเลขโทรศัพท์ 081-7828229
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2520	สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขลุ่ยระนาดภิเษก
พ.ศ.2525	สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี
พ.ศ.2527	สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี
พ.ศ.2529	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเศรษฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พ.ศ. 2553	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

